

OPONENTNÍ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název diplomové práce: Jakost podzemní vody v polické pánvi

Diplomant: Jiří Vaněk

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Jaromír Šantrůček, Ústav hydrogeologie, inženýrské geologie a užitě geofyziky Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

Oponent: Mgr. Michal Polák, PROGEO s.r.o., Tiché údolí 113, Roztoky u Prahy

Úvod k oponentnímu posudku

Cílem oponentního posudku je zhodnotit, zda diplomová práce odpovídá po obsahové i formální stránce požadavkům kladeným na její přijetí. Předkládaný posudek se vztahuje k čistopisu diplomové práce, který byl poskytnut diplomantem 5.9.2008.

Připomínky a komentáře k jednotlivým částem DP

ad úvodní listy (abstrakt, obsah, seznam obrázků, tabulek a příloh)

Abstrakt v českém a anglickém jazyce postihuje zadání a obsah diplomové práce. Představuje zájmovou lokalitu a stručnou formou nastiňuje metodiku použitou k dosažení cílů práce. K úvodním listům nemám připomínek.

ad kap. 1. Úvod

V *Úvodu* je vymezeno téma, hlavní náplň a cíle diplomové práce. Diplomová práce je zaměřena na hodnocení jakosti podzemní vody v polické křídové pánvi se zaměřením na kontaminaci jímacího území Plachty dusičnany. Cílem práce je charakterizovat hydrogeologické a hydrochemické poměry zájmového území, identifikovat možné zdroje znečištění a navrhnout opatření vedoucí ke zvýšení jakosti vod. Prostředkem k dosažení tohoto cíle je i matematický model. Pro potřeby uvedení do problematiky práce považuji tuto kapitolu za dostačující a vhodně formulovanou.

ad kap. 2. Všeobecná charakteristika území

Tato kapitola je členěna do podkapitol *Vymezení území*, *Geomorfologie* a *Hydrologie a klimatické poměry*. Je zde stručně charakterizována polická pánev a uvedena její lokalizace, omezení a geomorfologie. Dále je zde popsána poloha bližšího zájmového území okolí jímacího území Plachty. V textu je popsána síť povrchových vodotečí odvodňujících oblast polické pánve a jsou tu uvedeny teplotní a srážkové údaje z území.

V kapitole postrádám odkaz na přílohy, které by prezentovaly popisované fenomény – mapu vymezení zájmového území okolí JÚ Plachty, mapu vrstevnic nebo schéma morfologie terénu a mapu se zvýrazněnými toky s uvedením jejich jmen. Takové přílohy (případně doplnění přílohy 2 o tyto informace) by přispěly ke zvýšení přehlednosti a vypovídací schopnosti kapitoly.

ad kap. 3. Geologické a hydrogeologické poměry území

Kapitola *Geologické a hydrogeologické poměry území* je členěna na části *Dosavadní stav poznání*, *Geologické poměry území* a *Hydrogeologické poměry území*.

V první části kapitoly jsou velmi dobře a přehledně chronologicky shrnuty hlavní průzkumné práce provedené do současnosti v prostoru polické pánve.

Druhá část poskytuje dostatečně podrobný stratigrafický a litologický popis sedimentů pánve a popis jejího tektonického porušení. V podkapitole 3.2.1 *Strukturální stavba a tektonika* bych doporučoval přesunout odkaz na přílohu 2 na začátek oddílu tak, aby tato příloha poskytovala informace při čtení kapitoly.

Třetí část kapitoly vymezuje a charakterizuje hydrogeologické jednotky polické pánve a diskutuje hydrogeologickou funkci hlavních tektonických linií. Diplomant objektivně uvádí odlišné názory různých autorů na funkci některých poruch a je patrné, že této problematice věnoval velkou pozornost.

V celé kapitole jsou vhodně citované zdroje, ze kterých diplomant čerpal. Kapitola je zpracována velmi dobře.

ad kap. 4. Metodika práce

Diplomat v této kapitole spíše než metodiku popisuje, jakých zdrojů využil pro dosažení cílů práce, a proto by bylo vhodné pojmenovat ji výstižněji. K obsahu nemám připomínku.

ad kap. 5. Stávající využívání zdrojů podzemních vod polické pánve

V kapitole je konstatován postupný pokles odběru podzemní vody ze struktury od roku 1994 a uvedena možnost budoucího potenciálního zvýšení odběru pro zásobování Hradce Králové. Ke kapitole nemám žádné výhrady.

ad kap. 6. Kvalita vod

Úvodní část kapitoly je zaměřena především na určité vymezení jednotlivých kolektorů na základě chemizmu podzemní vody. Diplomat velmi správně diskutuje omezení, které je dáno nevhodným vystrojením vrtů (vzhledem k této analýze) a dobře diskutuje vliv režimu proudění podzemní vody na její chemizmus.

V podkapitole *Změny chemického složení podzemní vody v čase* je popsána metodika sestavení a provedeno porovnání časových řad pravidelně sledovaných ukazatelů jakosti. Diskutovány jsou některé anomálie v průběhu časových řad.

Využití standardizace koncentrace dusičnanů pro porovnání časového vývoje a společných trendů u jednotlivých sledovaných objektů v podkapitole *Koncentrace dusičnanů v podzemní vodě polické pánve a jejich změny v čase* je velmi účelné a názorné.

V podkapitole *Jímací území Plachty* jsou popsány parametry jímacích vrtů VS-10 a NVS-10, uveden časový vývoj koncentrace dusičnanů v těchto vrtech a navrženo ověření přímé úměry velikosti odběrů a koncentrace dusičnanů v současnosti nevyužívaném vrtu VS-10.

V podkapitole *Jakost podzemní vody v jímacím území Plachty* diplomant analyzuje a porovnává časový vývoj koncentrace dusičnanových, síranových a chloridových aniontů ve vrtu NVS-10. Na základě toho formuluje závěry týkající se vlivu intenzity a způsobu aplikace minerálních hnojiv a časově omezené zvýšené dotace vody do systému na koncentraci dusičnanů i ostatních aniontů.

Tato kapitola je jednou z hlavních částí práce. Celá kapitola je metodicky precizně zpracována a text je vhodně doplněn grafy a tabulkami s odkazy na příslušných místech. Závěry, které autor formuluje, jsou podloženy fakty a dokládají výbornou orientaci diplomanta v dané problematice.

ad kap. 7. Bilance dusíku, množství aplikovaných hnojiv

V této kapitole je diskutována otázka množství dusíku ve formě NO_3^- , které je dotováno do podzemní vody jak přirozenými procesy, tak především aplikací minerálních hnojiv. Kapitola je zpracována velmi dobře a k metodice a uvedeným závěrům nemám žádné připomínky.

ad kap. 8. Matematický model proudění podzemní vody

Kapitola popisuje stacionární modelové řešení proudění podzemní vody realizované pomocí modelovacího programu MODFLOW.

Podkapitola *Konceptuální model* popisuje jakým způsobem je reálné hydrogeologické prostředí konceptualizováno pro potřeby sestavení hydraulického modelu. Je zde popsán rozsah a diskretizace modelového území, stanoveny hranice a definovány okrajové podmínky řešení, uvedena velikost plošné infiltrace a definována hydraulická funkce tektonických poruch.

V textu je odkaz: „Geometrie vrstev je znázorněna na obrázku v příloze 5.“ Příloha 5 ovšem prezentuje bázi 3. modelové vrstvy, a tedy rozhodně ne geometrii všech vrstev. Za nepřilíživou považuji formulaci „oba toky tvořící hranice oblasti fungují jako hydrogeologické rozvodnice“. Toky mají zcela opačnou funkci, ve smyslu směru proudění vody od/k tomuto rozhraní, než rozvodnice. Nesprávná je rovněž formulace: „V 1. modelové vrstvě je tak po celé hranici předepsána okrajová podmínka „nulový průtok“ (No-Flow).“ Předpokládám, že na jižní a severní hranici je modelová oblast v první vrstvě omezena okrajovou podmínkou Newtonovou (River).

Podkapitola *Numerický model, kalibrace, hlavní omezení modelu* uvádí, jakým způsobem byl model kalibrován, jaké bylo dosaženo shody. Diplomat správně diskutuje, jaká jsou omezení modelu a jaká je tedy možná míra nepřesnosti. V této podkapitole postrádám prezentaci bilance modelového řešení, která by měla být vždy součástí prezentace modelových výsledků jako jeden z ukazatelů relevantnosti řešení.

Podkapitola *Výsledky stacionárního modelu* stručně sumarizuje výsledky simulace proudění a uvádí je do souvislosti se závěry průzkumných prací realizovaných v tomto území.

ad kap. 9. Matematický model transportu NO_3^- v podzemní vodě

V úvodu kapitoly jsou uvedeny vstupní parametry nestacionárního modelového řešení transportu realizovaného pomocí programu MT3D. Jsou zde uvedeny migrační parametry prostředí a předpokládané chování kontaminantu v podzemní vodě.

V podkapitole *Varianty řešení transportního modelu* je popsáno šest variantních řešení. Tři z nich představují predikční modely pro období příštích 50 let. Varianty jsou zvoleny a popsány velmi dobře, pouze by bylo vhodné uvést v popisu odkazy na příslušné přílohy a uvést bilanci kontaminantu pro jednotlivé varianty např. ve formě grafů závislosti hmoty na čase pro jednotlivé typy okrajových podmínek.

V podkapitole *Výsledky transportního modelu* jsou identifikovány hlavní zdroje znečištění jímacího území Plachty a je diskutován budoucí potenciální vývoj koncentrace dusičnanů na základě výsledků predikčních modelů. Opět zde postrádám odkazy na přílohy, které dokumentují výsledky jednotlivých variant.

Kapitola je zpracována velmi dobře a nemám k ní závažnějších výhrad.

ad kap. 10. Diskuse výsledků

V kapitole jsou shrnuty a znovu diskutovány závěry, ke kterým autor dospěl při analýze časových řad koncentrací aniontů (včetně NO_3^-) ve vrtech zájmového území a při modelových simulacích transportu dusičnanů. Správně jsou zde uvedeny možné faktory, které mohou mít vliv na míru nejistoty uvedených závěrů.

Ke kapitole nemám žádné výhrady.

ad kap. 11. Závěry

V souladu s cíly diplomové práce jsou v této kapitole formulovány následující závěry:

- na kvalitu podzemních vod v polické pánvi mají hlavní vliv množství a způsob aplikace a typ používaných minerálních hnojiv spolu s dalšími regionálními vlivy,
- koncentrace dusičnanů v jímacím území Plachty by se v budoucnosti neměla zvyšovat, pokud nedojde ke zvýšení intenzity aplikace minerálních hnojiv,
- podstatný pokles koncentrace dusičnanů v jímacím území je třeba očekávat v řádu prvních desítek let,
- při navýšení odběrů v jímacím území Plachty nelze očekávat významnější zvýšení a v rámci několika budoucích let ani snížení koncentrací dusičnanů ve vodě,
- při navýšení odběrů by bylo vhodné realizovat nový vrt, který by byl vystrojen pouze pro jímání vody z některého z bazálních kolektorů,
- zvýšení kvality podzemní vody lze dosáhnout pouze důslednou a dlouhodobou redukcí používání minerálních hnojiv.

K závěrům práce nemám žádné připomínky.

ad Přílohy

V přílohové části jsou uvedeny grafické přílohy, na které je v textu obvykle na vhodných místech správně odkazováno. Úroveň grafického zpracování příloh a jejich vypočítací schopnost je na velmi vysoké úrovni. K přílohám mám tyto drobné připomínky:

Příloha č. 6 – bylo by vhodné barevně rozlišit kalibrační body podle modelových vrstev, ke kterým se vztahují.

Přílohy 11a až 11f – u mapy koncentrace dusičnanových aniontů by měl být uveden čas, kterému odpovídají vyobrazené výsledky.

Celkové hodnocení diplomové práce

Předložená diplomová práce zpracovává metodicky správně zadané téma. Pro práci byly využity prakticky veškeré dostupné podklady a materiály. Tyto materiály jsou v textu řádným způsobem citovány. Převzaté poznatky jsou zřetelně odlišeny od vlastních výsledků diplomanta.

Zpracování textu a příloh diplomové práce je precizní a po formální a slohové stránce nelze diplomantovi nic vytknout.

Při prezentaci zpracovaného matematického modelu mám výhradu pouze k tomu, že nebyly uvedeny modelové bilance podzemní vody a sledovaného kontaminantu pro hydraulický a transportní model. Bilance by měla být nedílnou součástí prezentace každého modelového řešení, protože představuje jeden z nezbytných parametrů kontroly míry věrohodnosti modelu. V případě ostatních drobných připomínek, které jsou uvedeny v předchozím oddílu posudku, se jedná více o nedostatky formální, nikoliv o nedostatky odborné a zásadní. Diplomant na základě provedených prací formuluje závěry, které svědčí o jeho dobré orientaci v řešené problematice a vysoké úrovni odborných znalostí.

Za stěžejní výsledky diplomové práce, která má bezesporu velký praktický přínos, považuji velmi dobré zpracování a zhodnocení režimních měření kvalitativních parametrů podzemní vody v polické pánvi a analýzu procesů podílejících se na vzniku a šíření kontaminace podzemní vody dusičnany podpořenou realizací matematického modelu.

Předložená práce odpovídá po obsahové i formální stránce požadavkům na diplomovou práci.

Doporučuji diplomovou práci k přijetí a navrhuji klasifikaci stupněm výborně.

7.9.2008

Michal Polák

